

LUKA KNEZ, *SLUČAJ MLINAR. OBAVJEŠTAJNE SLUŽBE I VELIKOSRPSKA AGRESIJA*, ZAGREB: DESPOT INFINITUS, 2021., 198 STR.

Autorski prvijenac Luke Kneza, mag. educ. hist., pod naslovom *Slučaj Mlinar. Obavještajne službe i velikosrpska agresija*, studij je slučaja (*case study*) osobe Miroslava Mlinara i navodnog fizičkog napada na njega u svibnju 1990. godine tijekom samih začetaka neovisne Republike Hrvatske. Autor na temelju ovog događaja dalje u knjizi prikazuje široku kampanju dezinformacija javnosti, ponajviše hrvatske i srpske te provedbu specijalnog rata u režiji jugoslavenskih obavještajnih službi. Cilj ove kampanje bio je, u vrijeme raspada jugoslavenske države i općenito komunističkih režima na europskom istoku i jugoistoku, prikazati mladu hrvatsku državu kao nasljednicu Nezavisne Države Hrvatske, a sve u svrhu izazivanja straha u srpskome pučanstvu na teritoriju Hrvatske.

Knjiga je podijeljena na dvije cjeline, svaka s pripadajućim poglavljima. Prva cjelina, *Prilike u Jugoslaviji nakon smrti Josipa Broza Tita* obrađuje gospodarsku, političku i društvenu krizu u koju je Jugoslavija upala nakon smrti svoga vođe, Josipa Broza, nosivog stupa i glavnog čimbenika opstojnosti Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Najveće nezadovoljstvo novonastalom situacijom iskazivala je Socijalistička Republika Srbija, iskazano 1986. godine u *Memorandumu* Srpske akademije nauka i umjetnosti, u kojoj je prevladavalo mišljenje o stvaranju antisrpske politike u ostalim republikama.

Eksponent ovog nezadovoljstva i utjelovljena želja autora *Memoranduma* bio je Slobodan Milošević, čijim je dolaskom na čelo Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije 1896. godine, utrt put provedbe velikosrpske politike. Ova politika temelji se na stvaranju zajedničke države srpskog naroda, bez obzira u kojoj oni republici živjeli. Milošević se oslonio na sigurnosne službe, posebice Upravu bezbednosti Jugoslavenske narodne armije, kolokvijalno nazivane KOS ili Kontraobavještajna služba, čiji bi se *modus operandi* mogao izraziti na sljedeći način: ako neprijatelja nema, treba ga stvoriti. Slučaj Mlinar poslužio je u stvaranju neprijatelja, odnosno atmosfere ugroze srpskog nacionalnog bića te nužnost stvaranja autonomnih područja i naoružavanja za obranu od nadolazeće "ustaške" agresije.

U drugoj cjelini, *Slučaj Mlinar*, autor u detalje opisuje izvođenje scenarija, u kojemu je glavnu ulogu odigrao Miroslav Mlinar, koji početkom svibnja postaje predsjednik Mjesnog odbora Srpske demokratske stranke Benkovac. Benkovačka općina odabrana je iz valjanog razloga, jer je već tijekom 1990. godine bila jedna od najnestabilnijih regija u Hrvatskoj i trebala je poslužiti kao primjer homogenosti Srba i stvaranje obrane od ugroze koja im prijeti, kako bi i susjedne općine učinile isto.

Napad na Mlinara u srbijanskim je medijima predstavljen kao napad na cijeli srpski narod i kao upozorenje što ih sve čeka ako se ne odupru. Unatoč senzacionalnim napisima u medijima, iz kojih se moglo zaključiti da je Mlinar teško fizički ozlijeđen, njegove su ozljede precizno nanesene od strane medicinske sestre, koja je zajedno s Mlinarom sudjelovala u cijeloj izvedbi, a koje su prilikom liječničkog pregleda okarakterizirane kao lakše tjelesne povrede.

Svrha operacija Mlinar trebala je dokazati da se nova hrvatska vlast namjerava obračunati sa Srbima na isti način kao i ustaška vlast u NDH, a računalo se i na potporu međunarodne zajednice koja bi dala podršku pobunjenim Srbima.

Na kraju svog rada, autor donosi pregršt priloga, poput fotografija Mlinarovih ozljeda, novinskih članaka o incidentu te razna izvješća sastavljena od strane nadležnih tijela zaduženih za istragu.

Vrijednost djela je u obimnoj, dosad neistraženoj arhivskoj građi, kojih je ovaj rad temelj. Luka Knez koristio je građu Ministarstva unutarnjih poslova u Zadru te Županijskog državnog odvjetništva, također u Zadru. Tu se najvećim dijelom nalazi dokumentacija nastala djelovanjem Stanice javne sigurnosti Benkovac i ostalih institucija koje su bile uključene u istragu. Autoru je pomogla i građa Državnog arhiva u Zadru, arhiv Hrvatskog sabora te građa nastala djelovanjem suda u Haagu i američke Središnje obavještajne agencije.